

AUTORSKIE PRAWA OSOBISTE W OBRODIE PRAWNYM

Michał Wyrwiński

AUTORSKIE PRAWA OSOBISTE W OBROTCIE PRAWNYM

Michał Wyrwiński

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

SERIA **MONOGRAFIE**

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński
Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2009–2012 jako projekt badawczy

Stan prawny na 1 marca 2019 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Ryszard Markiewicz

Redakcja serii

Janusz Barta

Ryszard Markiewicz

Alicja Pollesch

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Kinga Zajac

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8124-732-0

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Karolinie – mojej żonie

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wstęp	17
Rozdział 1	
Rozwój ochrony niemajątkowych interesów twórców – zarys...	21
1.1. Podstawy historyczne koncepcji ochrony praw osobistych twórców – zarys	21
1.2. Regulacja <i>droit moral</i> w polskich historycznych ustawach o prawie autorskim – zarys.....	29
Rozdział 2	
Ochrona <i>droit moral</i> na świecie	33
2.1. <i>Droit moral</i> w prawie międzynarodowym	33
2.1.1. Konwencja berneńska	33
2.1.2. Autorskie prawa osobiste w pozostałych traktatach międzynarodowych – zarys	35
2.1.3. Prawo Unii Europejskiej.....	37
2.2. <i>Droit moral</i> – modele ochrony w obcych porządkach prawnych.....	39
2.2.1. Wprowadzenie.....	39
2.2.2. Tabelaaryczne modele ochrony <i>droit moral</i>	48
2.3. Model 1 – <i>droit moral</i> niezbywalne, niepodlegające zrzeczeniu, nieograniczone w czasie	56
2.3.1. Francja	56
2.3.2. Hiszpania	59
2.3.3. Chiny	61

2.4. Model 2 – <i>droit moral</i> niezbywalne, niepodlegające zrzeczeniu, wygasające wraz ze śmiercią twórcy	62
2.4.1. Słowacja.....	62
2.4.2. Japonia.....	64
2.5. Model 3 – <i>droit moral</i> niezbywalne, niepodlegające zrzeczeniu, trwające ograniczony czas po śmierci twórcy.....	65
2.5.1. Australia.....	65
2.5.2. Belgia	66
2.5.3. Niemcy	67
2.6. Model 4 – <i>droit moral</i> niezbywalne, podlegające zrzeczeniu, nieograniczone w czasie	70
2.6.1. Filipiny	70
2.7. Model 5 – <i>droit moral</i> niezbywalne, podlegające zrzeczeniu, wygasające wraz ze śmiercią twórcy	72
2.7.1. Holandia.....	72
2.7.2. USA.....	74
2.8. Model 6 – <i>droit moral</i> niezbywalne, podlegające zrzeczeniu, trwające ograniczony czas po śmierci twórcy.....	77
2.8.1. Argentyna	77
2.8.2. Grecja.....	79
2.8.3. Wielka Brytania.....	80
2.9. Model 7 „teoretyczny” – <i>droit moral</i> zbywalne	83
2.9.1. Szwajcaria	83
2.9.2. Luksemburg.....	85

Rozdział 3

Charakterystyka autorskich praw osobistych

w prawie polskim	87
3.1. Dobra osobiste i ich ochrona – zagadnienia ogólne.....	87
3.2. Autorskie dobra osobiste lub autorskie prawa osobiste ...	93
3.3. Autorskie dobra osobiste i dobra osobiste „powszechne”	100
3.4. Zakres podmiotowy autorskich praw osobistych	107
3.5. Zakres przedmiotowy autorskich praw osobistych.....	117

3.6. Rzeczywista, domniemana czy dorozumiana więź twórcy z utworem?	121
3.7. Niedopuszczalność zbycia lub zrzeczenia się autorskich dóbr czy praw osobistych?	131
Rozdział 4	
Naruszenie autorskich praw osobistych	137
4.1. Naruszenie, ingerencja, korzystanie – terminologia i zagadnienia ogólne.....	137
4.2. Naruszenie i zagrożenie autorskiego dobra lub prawa osobistego – pojęcie i konstrukcja	140
4.3. Bezprawność naruszenia i domniemanie bezprawności.....	151
4.4. Okoliczności wyłączające bezprawność naruszenia	154
4.4.1. Wprowadzenie.....	154
4.4.2. „Absolutny” zakres ochrony?	155
4.4.3. Czy każde wkroczenie w zakres praw lub dóbr osobistych stanowi ich naruszenie?	160
4.4.4. Działanie na podstawie prawa	161
4.4.5. Wykonywanie prawa podmiotowego	164
4.4.6. Działanie w interesie społecznym	164
4.4.7. Nadużycie prawa	166
4.4.8. Kontratypy.....	168
4.4.9. Działanie na własne ryzyko	170
Rozdział 5	
Zgoda na ingerencję w sferę autorskich dóbr osobistych	173
5.1. Kwalifikacja prawna zgody na ingerencję w sferę dóbr osobistych.....	173
5.1.1. Koncepcje objaśniające charakter prawny zgody na ingerencję w dobra osobiste – przegląd.....	173
5.1.2. Zgoda jako działanie prawne podobne do czynności prawnej.....	181
5.1.3. Zgoda jako czynność prawna zobowiązująca.....	188
5.1.4. Zgoda jako czynność prawna rozporządzająca ...	192
5.1.5. Zgoda jako czynność prawna upoważniająca	198
5.2. Przesłanki skutecznego udzielenia zgody.....	210

5.3.	Sposób i forma udzielenia zgody.....	211
5.3.1.	Adresat zgody.....	212
5.3.2.	Sposób i forma udzielenia zgody.....	220
5.3.3.	Treść zgody.....	226
5.4.	Sytuacja prawna beneficjenta zgody.....	230
5.4.1.	Wprowadzenie.....	230
5.4.2.	Beneficjent jako podmiot uprawnień kształtujących.....	234
5.4.3.	Przesłanki skutecznego wykonania uprawnień beneficjenta.....	240
5.4.4.	Uprawnienia beneficjenta jako prawo podmiotowe?.....	241
5.4.5.	Trwałość i przyczyny wygaśnięcia zgody.....	253
5.5.	Odwołanie zgody.....	255
5.5.1.	Odwołanie zgody jako realizacja prawa do ochrony dóbr osobistych.....	255
5.5.2.	Zobowiązanie do nieodwoływania zgody.....	265
5.5.3.	Zrzeczenie się uprawnienia do odwołania zgody...	276
5.5.4.	Sposób odwołania zgody.....	277
5.6.	Wadliwość oświadczenia o udzieleniu zgody.....	282
5.7.	Zgoda warunkowa lub z zastrzeżeniem terminu.....	291

Rozdział 6

Wykonywanie autorskich praw osobistych.....	295
6.1. Wykonywanie autorskich praw osobistych – pojęcie	295
6.2. Umowy o wykonywanie autorskich praw osobistych – zagadnienia ogólne	296
6.3. Zobowiązanie do wykonywania lub niewykonywania autorskich praw osobistych.....	297
6.4. Upoważnienie osób trzecich do wykonywania autorskich praw osobistych.....	304
6.5. Zlecenie wykonywania autorskich praw osobistych.....	308
6.6. Zrzeczenie się wykonywania autorskich praw osobistych	317

Rozdział 7

Autorskie prawa osobiste w relacjach kontraktowych	327
7.1. Ochrona autorskich praw osobistych w oparciu o stosunek umowny	327
7.1.1. Wprowadzenie.....	327
7.1.2. Ochrona istotnych interesów twórczych	328
7.1.3. Sprzeciw wobec publicznego udostępniania utworu	333
7.1.4. Naruszenie autorskich dóbr lub praw osobistych jako naruszenie umowy	336
7.1.5. Umowne prawo odstąpienia lub wypowiedzenia umowy.....	341
7.2. Interpretacja klauzul umownych dotyczących autorskich praw osobistych.....	344
7.2.1. Wprowadzenie.....	344
7.2.2. Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe	346
7.2.3. Umowy licencyjne i inne umowy o korzystanie z autorskich praw majątkowych	355
7.2.4. Umowa o dzieło lub inna podobna umowa o świadczenie usług.....	358

Rozdział 8

Katalog autorskich praw osobistych – przegląd	361
8.1. Prawo do autorstwa.....	361
8.2. Prawo do oznaczenia autorstwa	370
8.3. Prawo do integralności i prawo do nadzoru	371
8.4. Prawo do pierwszej publikacji.....	375

Rozdział 9

Ochrona autorskich dóbr lub praw osobistych	377
9.1. Wprowadzenie	377
9.2. Kumulatywna ochrona autorskich dóbr i praw osobistych – konstrukcja roszczeń	383
9.3. Roszczenia niemajątkowe.....	392
9.3.1. Roszczenie o zaniechanie	392
9.3.2. Roszczenie o usunięcie skutków naruszenia	394

9.3.3.	Dopuszczalność zbycia lub zrzeczenia się roszczeń niemajątkowych	396
9.3.4.	Problem przedawnienia roszczeń niemajątkowych.....	400
9.4.	Roszczenia majątkowe	404
9.4.1.	Wprowadzenie	404
9.4.2.	Roszczenie o zadośćuczynienie.....	406
9.4.3.	Roszczenie o zapłatę na cel społeczny	408
9.4.4.	Roszczenie o odszkodowanie	409
9.4.5.	Zasady zbywania lub zrzeczenia się roszczeń majątkowych	410
9.4.6.	Przedawnienie roszczeń majątkowych	417
 Rozdział 10		
	Autorskie dobra i prawa osobiste po śmierci twórcy.....	427
10.1.	Wykonywanie autorskich praw osobistych po śmierci twórcy	427
10.1.1.	Konstrukcja prawna autorskich dóbr lub praw osobistych po śmierci twórcy	427
10.1.2.	Osoby uprawnione zgodnie z art. 78 pr. aut. Brak wyrażenia woli zmarłego twórcy.....	433
10.1.3.	„Inna wola” zmarłego twórcy w rozumieniu art. 78 ust. 2–4 pr. aut.	441
10.1.4.	Śmierć twórcy i jej skutki dla czynności prawnych dokonanych z osobami trzecimi.....	450
10.2.	Ochrona autorskich dóbr lub praw osobistych po śmierci twórcy	456
10.2.1.	Sytuacja prawna roszczeń majątkowych i niemajątkowych a śmierć twórcy.....	456
10.2.2.	Legitymacja czynna do wytoczenia powództwa po śmierci twórcy.....	460
	Uwagi końcowe.....	465
	Bibliografia.....	471

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- konwencja berneńska – Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 9.09.1886 r. przejrzana w Berlinie 13.11.1908 r. i w Rzymie 2.06.1928 r. (Dz.U. z 1935 r. Nr 84, poz. 515 ze zm.)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 917 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
- p.p.m. – ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2015 r. poz. 1792)
- pr. aut. – ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1191 ze zm.)
- pr. aut. z 1926 r. – ustawa z 29.03.1926 r. o prawie autorskim (Dz.U. Nr 48, poz. 286 ze zm.), nie obowiązuje
- pr. aut. z 1952 r. – ustawa z 10.07.1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. Nr 34, poz. 234 ze zm.), nie obowiązuje
- u.z.l. – ustawa z 5.12.1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. z 2018 r. poz. 617 ze zm.)

Periodyki

Am. J. Comp. L.	- American Journal of Comparative Law
AUWr	- Acta Universitatis Wratislaviensis
Biul. SAKa	- Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
Can. Bus. L. J.	- Canadian Business Law Journal
Cardozo Arts & Ent. L. J.	- Cardozo Arts & Entertainment Law Journal
Columbia-VLA J. L. & Arts	- Columbia-VLA Journal of Law and the Arts
Copyright L. Symp.	- Copyright Law Symposium
Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L. J.	- Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal
GRUR	- Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
GSP	- Gdańskie Studia Prawnicze
GSP-Prz. Orz.	- Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa
Hastings Comm Ent L. J.	- Hastings Communications and Entertainment Law Journal
Hofstra L. Rev.	- Hofstra Law Review
KPP	- Kwartalnik Prawa Prywatnego
Marq.	- Marquette Intellectual Property Law Review
Mem. St. U. L. Rev.	- Memphis State University Law Review
Mon. Praw.	- Monitor Prawniczy
NP	- Nowe Prawo
OSA	- Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego
OSNC	- Orzecznictwo Sądów Polskich. Izba Cywilna
OSNCP	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Pracy
OSPika	- Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiM	- Prawo i Medycyna
PiP	- Państwo i Prawo
PNUŚ	- Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego
PPA	- Przegląd Prawa Administracyjnego
PPH	- Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr.	- Prokuratura i Prawo
PS	- Przegląd Sądowy
PUG	- Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RIDA	- Revue Internationale des Droits de l'Antiquité
RPEiS	- Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SC	- Studia Cywilistyczne
SIS	- Studia Iuridica Silesiana
St. Iur.	- Studia Iuridica
St. Praw.	- Studia Prawnicze

TPP	-	Transformacje Prawa Prywatnego
ZNIBPS	-	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUJ	-	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUJ, PPWI	-	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace z Prawa Własności Intelektualnej
ZNUJ, PWiOWI	-	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej
ZNUWr	-	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego

Inne

SA	-	sąd apelacyjny
SN	-	Sąd Najwyższy

WSTĘP

Przedmiotem rozważań niniejszej publikacji jest sytuacja autorskich dóbr osobistych lub praw osobistych w różnych relacjach do czynności dokonywanych w ramach obrotu prawnego. Nie chodzi tylko o autorskie prawa osobiste opisane w art. 16 pr. aut. jako *sensu stricto* przedmiot czynności prawnych. Opisane zagadnienia dotyczą konsekwencji prawnych wynikających z czynności lub zdarzeń, które oddziałują na powstanie, wykonywanie lub naruszenie autorskich praw lub dóbr osobistych. Te zdarzenia lub czynności mogą wpływać na ocenę prawną związaną z autorskimi prawami lub dobrami osobistymi, poczynając od kwestii powstania czy też zakresu więzi twórcy z utworem, przez wykonywanie autorskich praw osobistych, korzystanie z ochrony tych praw, aż do zagadnień związanych z trwałością i realizacją uprawnień w tym zakresie po śmierci twórcy.

Problematyka związana z autorskimi prawami osobistymi jest zagadnieniem bardzo złożonym. Jak trafnie podkreślił S. Grzybowski: „Stworzenie dzieła, powstanie czegoś, czego poprzednio nie było, może prowadzić i doprowadza do powstawania i zawiązywania nowych stosunków społecznych nawet wówczas, gdy obowiązujący porządek prawny nie zawiera żadnych norm, które dałoby się zakwalifikować jako normy prawa autorskiego”¹. Zasady regulujące autorskie prawa osobiste skoncentrowane są przede wszystkim na aspektach ochronnych. W niniejszym opracowaniu pojęcie „obrót prawny” rozumiane jest szeroko, czyli jako czynności mające znaczenie prawne i dopuszczalne przez prawo, których konsekwencją jest zmiana treści lub zakresu praw i obowiązków podmiotów tego obrotu.

¹ S. Grzybowski, *Geneza i miejsce prawa autorskiego w systemie prawa* [w:] *System prawa prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2017, s. 2.

Warto także zauważyć, że w sensie ekonomicznym podobne skutki można osiągnąć również w inny sposób niż przez dokonanie czynności prawnych². Z tej przyczyny zakresem analizy niniejszej pracy zostały objęte nie tylko autorskie prawa osobiste, rozumiane jako prawa podmiotowe, lecz także roszczenia wynikające z zagrożenia lub naruszenia autorskich praw osobistych. Tak zdeterminowany zakres badań wymaga również omówienia problematyki przedawnienia roszczeń. Nie ulega bowiem wątpliwości, że skutki zrzeczenia się określonego uprawnienia podmiotowego mogą być w pewnym sensie podobne do konsekwencji wynikających z przedawnienia roszczenia, tym bardziej, gdy skutki przedawnienia sąd bierze pod uwagę z urzędu, a nie na zarzut.

Należy także zasygnalizować, że specyfika polskiej regulacji autorskich praw osobistych wyrażająca ochronę nieograniczoną w czasie wymaga omówienia konsekwencji, jakie niesie ze sobą śmierć twórcy. Z tego względu istotne znaczenie ma nie tylko kwestia oceny charakteru prawnego i konsekwencji wykonywania autorskich praw osobistych po śmierci twórcy, lecz także skutki czynności, które zostały dokonane przez twórcę lub wobec twórcy za jego życia, biorąc pod uwagę ewentualną kwestię związania podmiotów wykonujących autorskie prawa osobiste po śmierci twórcy.

Poza zakresem monografii pozostają kwestie związane pośrednio z problematyką autorskich praw osobistych, lecz oparte na konstrukcji ochrony wynikającej z innej podstawy prawnej. W literaturze polskiej i obcej przedstawiane są argumenty wskazujące na możliwość poszukiwania ochrony dla interesów osobistych twórców, także na podstawie innych aktów prawnych, między innymi prawa znaków towarowych³ lub prawa konsumenckiego⁴.

² Na konieczność analizy autorskich praw osobistych w oparciu o szersze kryteria wskazuje również C. Rigamonti, *Deconstructing Moral Rights*, Harvard International Law Journal 2006, Vol. 47, nr 2, s. 353–412, który przedstawia konsekwencje zastosowania konstrukcji ochrony interesów tradycyjnie ujmowanych jako osobiste, przy użyciu innych mechanizmów prawnych niż tylko autorskie prawa osobiste.

³ J. Ginsburg, *The Author's Name as a Trademark A Perverse Perspective on the Moral Right of „Paternity”*, Cardozo Arts & Ent. L. J. 2005–2006, Vol. 23, s. 379 i n.; J. Maslow, *Droit Moral and Sections 43 (a) and 44 (i) of the Lanham Act – A Judicial Shell Game?*, The George Washington Law Review 1979–1980, Vol. 48, s. 377 i n.

⁴ M. Trzebiatowski, *Autor jako konsument – na przykładzie autora utworów prawnych*, Mon. Praw. 2008/13, s. 387 i n.

Główną metodą pracy jest metoda dogmatyczna, oparta na analizie treści przepisów prawa polskiego. Jako metoda pomocnicza zastosowana została analiza prawnoporównawcza, z zastrzeżeniem, że może być wykorzystana tylko wtedy, gdy istnieje podobieństwo modelu ochrony prawnej autorskich praw osobistych. W przeciwnym wypadku przyjęte odwołanie do przykładów rozwiązań stosowanych w obcych systemach prawnych ma raczej charakter pogładowy. Trudno bowiem poszukiwać argumentacji opowiadającej się za przyjęciem wykładni prawa stosowanej w systemie, który przyjmuje odmienne podstawowe założenia konstrukcji ochrony (np. monistyczny sposób postrzegania prawa autorskiego lub dopuszczalność zrzeczenia się autorskich praw osobistych w pewnym zakresie).

Rozdział 1

ROZWÓJ OCHRONY NIEMAJĄTKOWYCH INTERESÓW TWÓRCÓW – ZARYS

1.1. Podstawy historyczne koncepcji ochrony praw osobistych twórców – zarys

Poszukiwania początków koncepcji ochrony twórców należy rozpocząć od informacji dotyczących czasów starożytności¹. W ostatnich latach stała się ona obiektem coraz większego zainteresowania. Periodyzacja rozwoju idei ochrony osobistych praw autorskich nie jest ujednoczona². Większość wypowiedzi dotyczących tego zagadnienia koncentruje się na początkach francuskiej doktryny *droit moral*, poczynając od wypowiedzi myślicieli z czasów rewolucji francuskiej, wskazując konkurencyjne koncepcje germańskie oparte na filozofii Hegla i Kanta³ lub anglosaskie – Locke’a⁴. Należy jednak podkreślić, że także wcześniej dostrzec

¹ J. Rominkiewicz, *Impones plagiario pudorem. Marcjalis o literackiej kradzieży*, Studia Prawnicze KUL 2013/4, s. 79 i n.

² H. Streibich, *The Moral Right of Ownership to Intellectual Property*, Part I, *From the Beginning to the Age of Printing*, Mem. St. U. L. Rev. 1975–1976, Vol. 6, s. 5–7, stosuje podział na tradycyjne okresy, takie jak: starożytność, średniowiecze, renesans i reformację, by w dalszej kolejności wskazać na przełomowe znaczenie Statutu Anny, a w końcu początki francuskiej doktryny *droit moral*. Szeroko na ten temat zob. także I. Alexander, H. Tomás Gómez-Arostegui, *Research Handbook on the History of Copyright Law*, Sydney 2006.

³ T. Rousseau-Houle, *Le fondement moral du droit des affaires: les applications en droit civil québécois*, La Revue juridique Thémis 1993, Vol. 27, s. 229–232.

⁴ L. Zemer, *The Idea of Authorship in Copyright*, Hampshire 2007, s. 14.

można było przejawy dążenia do ochrony interesów twórcy innych niż dotyczące samego korzystania z utworu.

Jak wskazuje L. Górnicki: „Autorstwo nie pozostawało więc zupełnie bez ochrony w żadnym rozwiniętym społeczeństwie starożytnym, ale jej źródeł należy poszukiwać w uwarunkowaniach kulturowych, w ideach z dziedziny estetyki oraz w normach określających koncepcję moralności społecznej i honoru jednostki”⁵. Z punktu widzenia tematu niniejszej pracy istotne jest podkreślenie rozróżnienia ochrony korzystania z utworu od ochrony interesów o charakterze osobistym.

Początków ochrony prawnej osobistych interesów twórcy można doszukiwać się jednak dopiero w prawie rzymskim, które w tym zakresie pozostawało pod silnym wpływem filozofii greckiej⁶. W prawie rzymskim brak było bezpośredniej *actio*, która mogła być podstawą ochrony osobistych interesów twórcy. Niektórzy przedstawiciele nauki prawa wskazują natomiast na *actio iniuriarum aestimatoria* (czyli skargę, która służyła do ochrony przed „zniewagą” szeroko rozumianą w prawie rzymskim) jako konstrukcję prawną, która mogłaby służyć jako swego rodzaju pierwowzór ochrony osobistych interesów twórcy⁷. Konieczne

⁵ Tak L. Górnicki, *Rozwój idei praw autorskich od starożytności do II wojny światowej*, Wrocław 2013, s. 21 (cytowana dalej jako L. Górnicki, *Rozwój...*, 2013), który w swej monografii przedstawił rozwój praw autorskich w oparciu o przepisy, orzecznictwo, poglądy doktryny prawniczej, a nawet wypowiedzi zawarte w literaturze nieprawniczej. Zob. także tegoż autora: *Rozwój idei praw autorskich od początków do II wojny światowej*, KPP 2006/3, s. 735–809; *Droit moral w polskiej ustawie o prawie autorskim z 1926 roku*, AUWr No 2887, Prawo CCXCVIII, Wrocław 2006, s. 211–240.

⁶ Zob. szerzej K. Wyrwińska, *Grecka myśl filozoficzna i jej wpływ na kształtowanie się rzymskiego kanonu wykształcenia prawniczego. Przyczynek do studium [w:] Vetera novis augere. Studia i prace dedykowane Profesorowi Wacławowi Uruszczakowi*, t. 2, red. S. Grodziski, D. Malec, A. Karabowicz, M. Stus, Kraków 2010, s. 1179; P. Drahos, *A philosophy of intellectual property*, Dartmouth–Aldershot–Brookfield–USA–Singapore–Sydney 1996, s. 16; R. Radwan, *Historia koncepcji autora i autorstwa do 1710 r.*, ZNUJ 2016/1, s. 85–86 oraz cytowana tam literatura.

⁷ Por. F. Zoll, *Prawo autorskie w projekcie Fryderyka Zolla*, Kraków 1920, s. 6–7; S. Grzybowski, *Geneza...*, [w:] *System prawa prywatnego*, t. 13, 2017, s. 1; L. Górnicki, *Rozwój...*, 2013, s. 80, 254; por. także T. Joffrain, *Deriving a (Moral) Rights for Creators*, *Texas International Law Journal* 2001, Vol. 36, s. 744; M. Jankowska, *Autor i prawo do autorstwa*, Warszawa 2011, s. 37–38; szerzej na temat *actio iniuriarum* zob. W. Dajczak,

jest także przypomnienie, że z tej epoki i tego systemu prawnego pochodzi pojęcie plagiatu w znaczeniu, jakie dziś obejmuje naruszenie prawa do autorstwa utworu⁸. Przy tym, jak wykazuje K. de la Durantaye, stosowane były wymagania dotyczące cytowania źródeł oraz należytego oznaczania zapożyczeń, w szczególności w utworach stanowiących antologie lub kompendia⁹.

W literaturze przedmiotu można znaleźć wypowiedzi podejmujące problem dopuszczalności zbywania, zrzeczenia się lub umownej regulacji wykonywania autorskich praw osobistych w okresie starożytności¹⁰. Jednak trudno skonkretyzować źródła o charakterze *stricte* prawnym lub prawniczym, które miałyby jednoznacznie dowodzić stosowania takich rozwiązań prawnych, co prowadzi do konieczności ostrożnej interpretacji informacji pośrednio tylko dotyczących omawianej kwestii¹¹. Nie można także nie uwzględniać relacji społecznych dalece odbiegających od tych, które leżą u podstaw aktualnie obowiązujących systemów prawnych¹².

T. Giaro, F. Longchamps de Brier, *Prawo rzymskie. U podstaw prawa prywatnego*, Warszawa 2018, s. 598.

⁸ Tak K. de la Durantaye, *Origins of the Protection of Literary Authorship in Ancient Rome*, Boston University International Law Journal 2007, Vol. 25, s. 71; L. Górnicki, *Rozwój...*, 2013, s. 69 i n.

⁹ K. de la Durantaye, *Origins...*, s. 68–69.

¹⁰ Por. M. Jankowska, *Autor i prawo...*, s. 39–40; H. Streibich, *The Moral Right of Ownership to Intellectual Property*, Part I, s. 5–7.

¹¹ Por. J. Gurnsey, *Copyright theft*, London 1995, s. 7.

¹² Należy bowiem pamiętać, że człowiek w niektórych systemach prawa starożytnego mógł utracić wolność osobistą, a nawet podmiotowość prawną. Można także znaleźć przykłady zachowań lub czynności odnoszących skutek w stosunku do poszczególnych fragmentów lub cech osobistych człowieka. Znamiennym przykładem jest sprzedaż pierworództwa za miskę soczewicy przez Ezawa na rzecz Jakuba, opisywana w Biblii (Rdz 25:25,26,30). Czynność ta, zgodnie z treścią opisu, uznana była za skuteczną w takim znaczeniu, że Jakub uzyskał w konsekwencji przymioty pierworodnego syna, co można tłumaczyć także w ten sposób, że był traktowany jak pierworodny syn. Mimo tego, że stan faktyczny jest oczywisty, czyli pierwszym dzieckiem był Ezaw, zostało zawarte swoiste porozumienie, z którego wynikać miała inna ocena tego faktu, w wyniku której za pierwsze dziecko uznawany był Jakub. Nie można w tym miejscu pominąć wartościowania postawy „zwywy”, czyli Ezawa, który w konsekwencji takiego zachowania mógł być oceniony jako niegodny przywilejów wynikających z pierworództwa. Ten przykład, choć odległy od tematu badawczego, może uzasadniać ocenę, że problematyka dotycząca uprawnień

Michał Wyrwiński – doktor nauk prawnych; radca prawny; adiunkt w Katedrze Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego; stypendysta Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (2008 r.); autor publikacji z dziedziny prawa autorskiego, prawa ochrony konsumentów, treści cyfrowych i świadczenia usług drogą elektroniczną, ochrony dóbr osobistych oraz prawa umów.

Publikacja przedstawia analizę i prawną kwalifikację zdarzeń i czynności, które mogą dotyczyć autorskich praw osobistych. Jest to pierwsze kompleksowe opracowanie dotyczące umów autorskich w zakresie dóbr osobistych.

Szczególną uwagę poświęcono m.in.:

- istocie więzi twórcy z utworem,
- charakterowi prawnemu zgody jako czynności upoważniającej,
- dopuszczalności odwołania zgody,
- ochronie dóbr osobistych po śmierci twórcy.

W monografii wskazano także modelowe rozwiązania stosowane w obcych systemach prawnych w zakresie problematyki związanej z umowami obejmującymi autorskie prawa osobiste.

Książka jest przeznaczona dla adwokatów, radców prawnych oraz sędziów. Zainteresuje również pracowników naukowych.

PUBLIKACJA POLECANA PRZEZ KATEDRĘ PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ
WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI UNIwersYTETU Jagiellońskiego

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 99 ZŁ (W TYM 5% VAT)